

Asia: VN/11469/2025-UM-9

Suomen kahdeksas määräaikaisraportti taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen täytäntöönpanosta

Johdanto / Inledning

Voitte lisätä alla oleviin laatikoihin kommenttinne määräaikaisraporttiluonnoksen eri osioista. Tähän voitte jättää kommenttinne luonnoksen Johdanto -osioon. / Nedan kan Ni lämna kommentarer till de olika avsnitten av det bifogade utkastet till periodisk rapport. Här kan Ni lämna kommentarer om det första avsnittet.

-

Artikla 1 / Artikel 1

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään. / Ni kan skriva ert utlåtande i textfältet nedan.

-

Artikla 2 / Artikel 2

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään. / Ni kan skriva ert utlåtande i textfältet nedan.

Suomen sosiaalioikeudellinen seura toteaa, että Suomen osalta on huomattavia puutteita Artikla 2 toteuttamisessa siltä osin kuin yleissopimus takaa oikeuden sosiaaliturvaan. Tästä seikasta YK:n sosiaalisten oikeuksien komitea huomautti johtopäätöksissään Suomen 7 määräaikaisraporttiin ja välijohtopäätöksissään marraskuussa 2023. Marraskuussa 2023 komitea valitti sitä, että Suomen hallitus ei ollut antanut informaatiota siitä, miten on edistytty kansallisesti edellyttävät yleissopimuksen velvoitteissa, jotka vaativat maassa toimivia yhtiöitä toteuttamaan tehokkaasti ihmisoikeuksia kaikissa toimissaan ja saattaa yhtiöt, myös kansainvälisesti toimivat, vastuullisiksi taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien rikkomisesta ja saattamaan rikkomusten uhrin saamaan korvauksia rikkomuksista ja pääsemään oikeuksiinsa. Viime aikoina on tullut useita palkkarikkomuksia esiin mm. telakalta (Turun Meyer-telakka) ja ravintoiloista, joissa ulkomaalaisia työntekijöitä on hyväksikäytetty, maksettu liian pientä palkkaa eikä yli- ja vuorotöistä ole maksettu korvauksia. Suomen valtio suhtautuu täysin välinpitämättömästi näihin rikkomuksiin. Hallitus on kieltäytynyt säättämästä alipalkkauksen kriminalisoivaa lakia, joka auttaisi riistettyjä työntekijöitä.

Suomessa riiston kohteeksi joutuvat ihmiset, jotka usein ovat ulkomaalaisia, joutuvat itse huolehtimaan oikeuksiensa toteuttamisesta. Valtio suhtautuu rikkomuksiin niin penseästi ja passiivisesti, että tapahtuu yleissopimuksen 2. artiklan rikkomus. Minkäänlaisia sanktioita ei tule pääurakoitsijalle, vaan riistetyt työntekijät jäävät oman onnensa nojaan saamatta palkkaa työstään. Elinkeinoelämän Keskusliitto vastustaa jyrkästi pääurakoitsijan vastuun lisäämistä alihankinnoissa ja hallitus toimii EK:n määräysten mukaisesti. Suomi on työelämän häpeäpilkku antaessaan rikollisten vapaasti rikkoa työntekijöiden ihmisoikeuksia.

Artikla 3 / Artikel 3

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään. / Ni kan skriva ert utlåtande i textfältet nedan.

Suomen sosiaaioikeudellinen seura toteaa, että Suomi ei takaa sosiaalisia oikeuksia kummallekaan sukupuolelle. Sosiaaliturvan heikkouden ja alhaisten palkkojen seurauksena monet työssä olevat molempaa sukupuolta edustavat kansalaiset joutuvat turvautumaan ruokajakeluun. Pitämällä sosiaaliturvan tasoa riittämättömänä Suomi rikkoo vakavasti Artikla 3a: ta.

Artikla 4 / Artikel 4

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään. / Ni kan skriva ert utlåtande i textfältet nedan.

- Artikla 4 mukaan yleissopimuksen sopimusvaltiot tunnustavat, että niiden oikeuksien nauttimisen osalta, jotka valtio on tämän yleissopimuksen mukaisesti suonut, valtio voi rajoittaa näitä oikeuksia laissa säädetyllä tavalla ja vain siinä laajuudessa kuin se on sopusoinnussa oikeuksien luonteen kanssa sekä yksinomaan tarkoituksin edistää yleistä hyvinvointia demokraattisessa yhteiskunnassa.
-
- Suomen sosiaaioikeudellinen seura toteaa, että Suomi on rikkonut sosiaalisten oikeuksien osalta Artiklaa 4 leikkaamalla sosiaaliturvaa vuosina 2023–2026. Leikkauksia tehtäessä ei ole otettu huomioon Artikla 4 edellytyksiä oikeuksien rajoittamisesta. Kansalaisten elinmahdollisuuksia on olennaisesti heikennetty ilman että haavoittuvassa asemassa olevilla olisi ollut mitään keinoja puolustautua hallituksen toistuvia hyökkäyksiä vastaan. Heikennyksiä on toistuvasti tehty erityisesti työttömyysturvaan kohdistuvana samaan aikaan kun työpaikat ovat kadonneet ja työttömyys noussut 1990-luvun lamavuosien tasolle. Yhä useampipitkäaikaistyötön joutuu elämään työmarkkinatuen varassa, jonka taso on alle puolet YK_n ja Euroopan neuvoston minimistandardeista. Eduskunnan käsittelyssä on syksyllä 2025 työttömyysturvaa ja toimeentulotukea koskeva leikkausesitys, joka alentaa työttömyysturvan lisäksi myös viimesijaista turvaa, toimeentulotukea asettaen sen saamiselle uusia tiukkoja ehtoja. Leikkaukset eivät ole edistäneet yleistä hyvinvointia, vaan heikentäneet olennaisesti haavoittuvassa asemassa olevien kansalaisten asemaa. Suomi rikkoo Artikla 4:ä. Leikkaukset sosiaaliturvaan on tehty ottamatta huomioon Artikla 4:n oikeuksien rajoittamiselle asettamia ehtoja.

Artikla 5 / Artikel 5

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään. / Ni kan skriva ert utlåtande i textfältet nedan.

Artikla 6 / Artikel 6

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään. / Ni kan skriva ert utlåtande i textfältet nedan.

Artikla 7 / Artikel 7

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään. / Ni kan skriva ert utlåtande i textfältet nedan.

- Suomen sosiaalioikeudellinen seura katsoo, että artikla 7 ei toteudu Suomessa. Suomen palkkausjärjestelmä perustuu yleissitoviin työehtosopimuksiin. Monilla aloilla työnantajapuolen järjestäytyminen työnantajaliittoihin on heikentynyt niin paljon, että alan työehtosopimuksen yleissitovuus on joutunut vaaraan. Mikäli sopimus putoaa yleissitovien sopimusten luettelosta jää suuri osa alan työntekijöistä palkkauksessaan tyhjän päälle ja joutuvat tyytymään siihen palkkaan, jonka työnantaja suostuu maksamaan. Lisäksi noin 300 000 työntekijää työskentelee aloilla, joissa ei ole olemassa yleissitovaa työehtosopimusta. Heille tulisi lain mukaan maksaa sellaista palkkaa, jota paikkakunnalla yleisesti maksetaan samalla alalla työskenteleville. Tämän palkan todentaminen on käytännössä mahdotonta, koska palkat ovat Suomessa salaisia. Aloilla, joissa ei ole yleissitovaa työehtosopimusta työntekijät ovat oikeudettomassa asemassa ja myös osa-aikaiset ovat niin heikoilla, että Artikla 7 ei täyty. Etenkin palvelualoilla naiset tekevät osa-aikatyötä, koska kokoaikatyötä ei ole saatavilla. Hallitus on kiinnittämättä huomiota Artikla 7 velvoitteisiin poistanut osa-aikaisten työttömyysturvasta suojaisuuden, jonka seurauksena osa-aikaisten työntekijöiden tulotaso on romahtanut
-
- .Edellä sanotun vuoksi Artikla 7:n velvoite taata työntekijöille palkka, joka takaa työntekijälle ja heidän perheelleen kohtuullisen toimeentulon, ei Suomessa täyty monien työntekijöiden kohdalla. Palkka ei riitä kohtuulliseen toimeentuloon. Monelle työssä olevalle ruokajakelu on ainoa tapa täydentää vähäisiksi jääviä tuloja.

Artikla 8 / Artikel 8

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään. / Ni kan skriva ert utlåtande i textfältet nedan.

Artikla 9 / Artikel 9

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään. / Ni kan skriva ert utlåtande i textfältet nedan.

Artiklan 9 mukaan tämän yleissopimuksen sopimusvaltiot tunnustavat jokaiselle oikeuden sosiaaliturvaan sosiaalivakuutus mukaan luettuna. Artikla 11 täydentää ja täsmentää millainen sosiaaliturva sopimuksen mukaan tulee olla. Jokaisella on oikeus saada itselleen ja perheelleen

tydyttävä elintaso, joka käsittää riittävän ravinnon, vaatetuksen ja sopivan asunnon sekä oikeuden elinehtojen jatkuvaan parantamiseen.

Suomen sosiaaioikeudellinen seura toteaa, että Artiklat 9 ja 11 eivät toteudu Suomessa vuosina 2023-2026 tehtyjen sosiaaliturvan perustavaa laatua olevien leikkausten seurauksena. Johtopäätöksissään Suomen 7. raporttiin vuodelta 2020 TK:n TSS-komitea totesi vuonna 2021, että (kohdat 27-28) sosiaaliturvaa uudistettaessa Suomi turvaisi sosiaalietuuksien säilymisen riittävinä ja että leikkauksia harkittaessa tulisi huolehtia siitä, että leikkaukset olisivat väliaikaisia ja kestäisivät vain kriisin ajan sekä olisivat määrältään kohtuullisia. Komitea kehotti harkitsemaan muita toimintoja, jotka olisivat vähemmän haitallisia taloudellisille, sosiaalisille ja sivistyksellisille oikeuksille eivätkä kohtuuttomasti kohdistuisi heikkoihin ja haavoittuviin ryhmiin. Leikkauksia tulisi lieventää muilla toimilla, jotka vähentävät leikkausten aiheuttaman eriarvoisuuden seurauksia. Komitea suositteli säilyttämään etuuden ytimen, joka mahdollistaa etuuden saajan saavuttamaan riittävän elintason ja viittasi tässä yleiskommenttiinsa No. 19 (2007) oikeudesta sosiaaliturvaan sekä kirjeeseen puheenjohtajalle (20212) kriisiajan poikkeuksellisen ankarista toimista (E/2013/22-E/C.12/2012/3, annex VI (B)).

Seuramme toteaa, että nämä komitean kehotukset on Suomessa täysin ohitettu toteutettaessa sosiaaliturvan leikkauksia vuosina 2023-2026. Suomi vakavasti rikkoo yleissopimuksen 9 ja 11 Artiklaa. Sosiaaliturvan leikkaukset ovat vieneet kehitystä Suomen sosiaaliturvassa täysin erilaiseen suuntaan kuin komitean suositukset. Erityisesti kiinnitämme huomiota siihen, että komitea totesi perusturvaetuuksien indeksien jäädytyksien vuosina 2016 -2019 aiheuttanut kohtuuttomia seurauksia haavoittuvassa asemassa oleville kansalaisille eikä komitean mukaan Suomen tulisi enää tehdä tällaista jäädytystä. Tästä komitean mielipiteestä välittämättä vuosina 2023-2027 on toteutettu toinen jäädytys ja perusturvaetuuksien varassa elävät ovat sen vuoksi jääneet yhä kauemmaksi jälkeen yleisestä inflaatio- hintakehityksestä. Tämä on vain osaoperaatio 9 ja 11 Artiklan rikkomisessa, sillä vuosina 2023-2026 on tehty mm. seuraavia haavoittuvassa asemassa oleviin kansalaisiin kohdistettuja sosiaaliturvan leikkauksia:

Työttömyysturva

Ansiosidonnaista työttömyysturvaa on porrastettu niin että ansioetuudesta leikataan 20 prosenttia alkuperäisestä turvasta kahden kuukauden jälkeen ja kahdeksan kuukauden jälkeen etuuden väheneminen on 25 prosenttia.

Ansiopäivärahan työssäoloehto on pidentynyt niin että etuutta saa vain kun on työskennellyt vuoden ja kuukaudessa on ansaittava vähintään 930 euroa. Lisäksi lomakorvausten jaksonuksen palauttaminen siirtää työttömyysetuuden alkamista.

Työttömyysturvan lapsikorotukset ja osa-aikaisten työntekijöiden työttömyysturvan 300 euron suojaosa on poistettu. Työttömyysetuuden omavastuu-aikaa on pidennetty seitsemään päivään.

lääkkeitä työttömiä koskevat erilaiset työttömyysturvan poikkeamat on poistettu eikä palkkatuella työskentely enää kerrytä työssäoloehtoaa.

Kotona asuvan nuoren työmarkkinatuki on pienennetty eikä asumistukea enää voi saada omistusasuntoon. Samalla yleistä asumistukea on leikattu.

Siirto alimpaan kuntaryhmään III on pienentänyt asumistuen saajien tuloja monella paikkakunnalla ja varallisuusharkinta on palautettu asumistukeen.

Myös toimeentulotuen hyväksyttäviä asumismenoja on tiukennettu j etuudensaajia on kehoitettu muuttamaan halvempaan asuntoon.

Lisäksi Eduskunta käsittelee syyskaudella 2025 hallituksen esitystä, jossa työttömyysturvan saamisen ehtoja edelleen kiristetään. Ehdoista poikkeaminen johtaa ensin viikon korvauksen katkaisemiseen. Toinen virhe katkaisee korvaamisen kokonaan ja maksatus jatkuu vasta sitten kun työtön on ollut kuusi viikkoa työssä. Toimeentulotuki ei enää paikkaa työttömyyskorvauksen menetystä, vaan tukea alennetaan samaan aikaan 40 prosentilla. Muutoksen jälkeen työtön voi joutua elämään enintään kuusi kuukautta 270-300 euron kuukausituloilla, mikä merkitsee karkeaa Artiklan 9 ja 11 rikkomista. Suomalainen työtön joutuu elämään kehitysmaatasoisen sosiaaliturvan varassa EU:n kalleimmassa valtiossa

Leikkaukset sosiaaliturvaan ovat saattaneet tuhannet haavoittuvassa asemassa olevat suomalaiset toimeentulon äärirajoille leipäjonon asiakkaaksi. Kirkon diakoniatyö on nostanut hälytyksen siitä, että jaettavaa ruokaa hädänalaisille ei ole enää riittävästi. asiakasmäärien voimakkaan kasvun vuoksi. Hallitus ei ole reagoinut tähän hätähuutoon millään tavoin. Välinpitämättömyys YK:n sosiaalisista oikeuksista on Suomessa jatkuvaa ja tahallista. Toivomme, että tämä sanotaan Suomen raportissa. Seuramme mielestä olisi parempi, että Suomi avoimesti myöntäisi rikkovansa sopimusta eikä YK:n sosiaalisten oikeuksien komitean tarvitsisi enää toistaa huomautuksiaan. Lausuntoon voisi liittää tietoa esimerkiksi ”Pelastakaa Lapset ry:n tutkimustuloksia lapsiperheiden köyhyyden seurauksista yhtenä osoituksena Suomen suhtautumisesta sosiaalisiin oikeuksiin.

- -

Artikla 10 / Artikel 10

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään. / Ni kan skriva ert utlåtande i textfältet nedan.

-

Artikla 11 / Artikel 11

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään. / Ni kan skriva ert utlåtande i textfältet nedan.

-

Artikla 12 / Artikel 12

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään. / Ni kan skriva ert utlåtande i textfältet nedan.

Seuramme katsoo, että Suomen raportissa tulisi todeta ne vaikeudet, joita on ilmennyt hyvinvointialueiden rahoituksessa. Rahoitusongelmista johtuen hyvinvointialueet ovat joutuneet tekemään huomattavia henkilöstövähennyksiä, mikä on vaikuttanut kansalaisten terveystalouteen. Monilla alueilla pääsy lääkärin vastaanotolle kestää kauan eikä erikoissairaanhoidon hoitotakuaikoja aina noudateta. Pääsyssä leikkauksiin on edelleen huomattavaa aikaviivettä.

Artikla 13 / Artikel 13

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään. / Ni kan skriva ert utlåtande i textfältet nedan.

-

Artikla 14 / Artikel 14

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään. / Ni kan skriva ert utlåtande i textfältet nedan.

-

Artikla 15 / Artikel 15

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään. / Ni kan skriva ert utlåtande i textfältet nedan.

-

Muut suositukset / Andra rekommendationer

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään. / Ni kan skriva ert utlåtande i textfältet nedan.

Seura mielestä Suomen raporttiluonnoksessa on liian toteavasti ja puolustelevasti mainittu ne huomattavat sosiaaliturvan leikkaukset, jotka aivan selvästi ovat yleissopimuksen vastaisia ja rikkovat sopimuksen määräyksiä. Toistamme kantamme, että olisi reilua, että Suomi avoimesti myöntää raportissaan, että YK:n TSS-sopimuksen veloitteet eivät Suomessa toteudu. On myös turha luvata mitään korjauksia tulevaisuuden raporteissa, koska niitä ei kuitenkaan tule.

Mattila Yrjö
Suomen sosiaalioikeudellinen seura ry